

УДК 339

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ КОНСИГНАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Рязанова Н.О.

TO QUESTION ABOUT THE PRACTICAL USE OF CONSIGNMENT OPERATIONS IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Ryazanova N.A.

Проаналізовано поняття консигнації та консигнаційних операцій у зовнішньоекономічній діяльності з точки зору діючих нормативних документів, приведено практичні схеми реалізації консигнаційних операцій при здійсненні зовнішньоекономічній діяльності, визначено особливості їх оподаткування у розрізі податку на прибуток та податку на додану вартість, розкрито особливості використання посередницьких договорів, а саме, договорів консигнації у зовнішньоекономічній діяльності, з'ясовано особливості обліку консигнаційних операцій та визначення курсових різниць щодо консигнаційних операцій у зовнішньоекономічній діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, договір, консигнація, облік, консигнаційні операції, оподаткування, податок на прибуток, податок на додану вартість.

Постановка проблеми. Розвиток економіки будь-якої країни до певної міри залежить від ефективності торговельного посередництва, покликаного забезпечувати активний розподіл товарної маси, незважаючи на загальну нестабільність і кризовий період, характерний для сучасного товарного ринку України.

Використання посередницьких схем серед суб'єктів господарської діяльності придбаває значне поширення, зокрема у сфері торговельної діяльності, чому сприяє, передусім, наявність у професійних посередників налагоджених зв'язків, як з виробниками, так і з покупцями продукції, а також можливість економії грошових коштів виробниками при реалізації виготовленої ними продукції через посередників.

Найбільший інтерес серед різноманітних видів посередництва представляють - посередницькі операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Істотного поширення у ЗЕД набуло торговельне посередництво, пов'язане з імпортом і експортом товарів.

Консигнаційні операції, як один з найактивніше використовуваних видів торговельного посеред-

ництва у ЗЕД, мають ряд очевидних переваг, чим і пояснюється інтерес саме до цієї категорії операцій. Консигнаційні договори дозволяють досягти оперативності і гнучкості в роботі з клієнтами, призводять до значного зростання об'ємів продажів і, як наслідок, до підвищення прибутків контрагентів. Найбільш явно переваги договору консигнації проявляються у зовнішньоекономічних угодах по імпорту товарів. Оскільки така форма взаємовідносин дозволяє істотно скоротити курсові різниці по кредиторській заборгованості, що ввергають підприємства в збитки та знижують розмір чистих активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В результаті аналізу економічної літератури по цьому напрямку дослідження слід зазначити, що окремі аспекти цього питання розглядалися в роботах вітчизняних вчених економістів Кузьмінського Ю.А., Бутинця Ф.Ф., Козака В.Г., Кадуріної Л.О. Але, незважаючи на наявність теоретичних розробок по цьому напрямку, є немало проблем, як на теоретичному рівні, так і в практичному застосуванні вказаних операцій. Найбільш проблемні питання викликані особливостями оподаткування консигнаційних операцій.

Незважаючи на багатогранність і глибину досліджень, що проводяться в цій області, актуальним залишається розгляд існуючих проблем в аспекті практичного застосування вказаних операцій.

Метою цієї статті є на підставі динаміки розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні визначити шляхи рішення проблемних ситуацій, що стосуються оподаткування даних операцій.

Виклад основного матеріалу. Консигнація (англ. to consign - передавати, передоручати) - умова продажу товарів через консигнаційні склади посередників, коли право власності на товар, що поступив на склад посередника залишається за експортером до моменту продажу товару покупцеві [4].

Серед нормативних актів України визначення консигнації можна було знайти в порядку віднесен-

ня операцій резидентів у разі здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного і фінансового лізингу, постачання складних технічних виробів і товарів спеціального призначення, затверджений Постановою КМУ від 30.03.2002 р. № 445, але він втратив чинність. Зокрема, до операцій резидентів, які здійснюються під час виконання договорів консигнації, відносяться операції по реалізації товарів, згідно з якими одна сторона (консигнатор) зобов'язалася за дорученням іншої сторони (консигнанта) протягом певного часу (терміну погашення консигнації) за обумовлену винагороду продати з консигнаційного складу від свого імені товари, що належать консигнантові [8].

Згідно Цивільного Кодексу України можна згадати, що визначення договору комісії співпадає з визначенням договору консигнації тощо. Так, за договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента [10]. Але у приведеному визначенні не згадується про консигнаційний склад, що і є особливістю вказаних операцій.

Комітент, який має у власності товари, може відповідно до договору комісії доручити комісіонеру продати ці товари. Такий договір за своєю юридичною природою є договором про надання послуг (посередницьких послуг, які комісіонер надає комітенту). Договір комісії не є правочином, за яким комісіонер придбаває товари у комітента [10]. Тому якщо об'єднати ці поняття, можна визначити, що консигнант відповідно до договору консигнації передає консигнатору товари для подальшого продажу, то право власності на ці товари від консигнанта до консигнатора не переходить. Грошові кошти, що надійшли суб'єкту підприємницької діяльності (консигнатору) від продажу товару, який належить консигнанту, не є власністю консигнатора, оскільки підлягають обов'язковому перерахуванню консигнанту [9].

Специфіка такого різновиду посередницького договору, як консигнація полягає в тому, що:

1) предметом договору консигнації є тільки товари, тому що в усіх положеннях фігурує слово «склад»;

2) в договорі консигнації завжди обумовлюються терміни, протягом яких має бути проданий товар;

3) консигнація обов'язково здійснюється на платній основі;

4) торговельна діяльність здійснюється від імені консигнатора;

5) постачання товару консигнантом повинне вироблятися на спеціально створений для консигнаційної діяльності консигнаційний склад.

6) обов'язків сторін відносно компенсації витрат, пов'язаних з реалізацією товарів, обумовлю-

ються в договорі. При цьому в договорі консигнації не може встановлюватися право консигнатора відшкодування йому витрат на збереження майна консигнанта, консигнатор самостійно несе подібні витрати.

Метою договору консигнації є реалізація товару, належного консигнанту. В цьому консигнація схожа із комісією, метою якої також є вчинення угод щодо майна, належного комітенту. Проте консигнація, як правило, відрізняється від комісії за строками, оскільки спрямована на довгострокове співробітництво у сфері реалізації товару, а не на вчинення декількох угод. Зазвичай, строк консигнації складає 1-1,5 роки; комісії - 1-2 місяці.

Дії консигнатора в цьому договорі мають на увазі: зберігати товар на своєму складі до його реалізації, застрахувати товар в інтересах консигнанта на увесь час перебування товару у розпорядженні консигнатора [2]. У договорі можуть бути передбачені обов'язки консигнатора рекламувати отриманий товар, надавати потенційним покупцям можливість ознайомитися з товаром.

Розглянемо детальніше особливості консигнаційних операцій у рамках договору консигнації на продаж імпортного товару, в якому консигнантом є нерезидент України, а консигнатором - резидент України.

В даному випадку витрати по митному оформленню товару залежно від умов договору можуть здійснюватися за рахунок консигнанта або консигнатора. Як правило, витрати, пов'язані з митним оформленням товару несе консигнатор. При цьому консигнант може відшкодувати консигнаторові понесені ним витрати на сплату митна і митних зборів, якщо ця умова була відбита в договорі.

Можливі взаємовідносини консигнанта і консигнатора при митному оформленні ввезення товарів у разі укладення договору на продаж можна представити схематично. Оптимальним варіантом при укладенні договору консигнації є використання як консигнаційного складу митного ліцензійного складу відкритого типу (рис. 1).

Зупинимося на особливостях обліку вказаних операцій.

Облік товарів, переданих на консигнацію за договорами консигнації та іншими цивільно-правовими договорами, які не передбачають перехід права власності на ці товари до їх продажу, ведеться у консигнанта на субрахунку 283 «Товари на комісії» [1]. Аналітичний облік ведеться за видами товарів і консигнаторами. Консигнант, який передає консигнатору товари, призначені для продажу, зберігає за собою право власності на ці товари (до моменту продажу їх покупцям) [3].

Після продажу товарів, що належать консигнанту консигнатор повинен:

визнати дохід від продажу та відобразити його суму за кредитом субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів»;

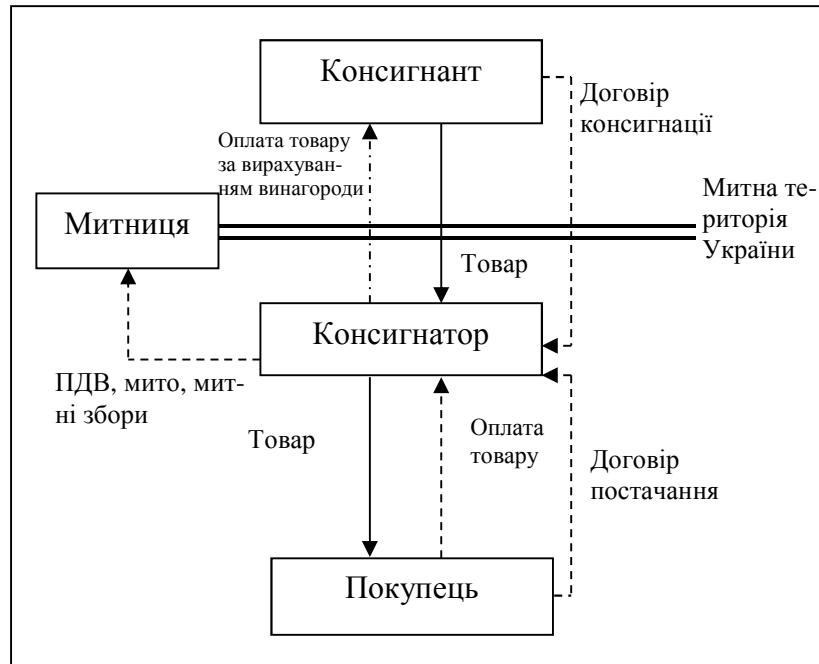

Рис. 1. Взаємовідносини консигнанта і консигнатора при митному оформленні ввезення товарів

списати вартість реалізованих товарів з кредиту субрахунку 283 «Товари на комісії» в дебет субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів».

Облік витрат, пов'язаних зі збутом (реалізацією) товарів, ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут». Винагорода, яку консигнант нараховує і сплачує на користь консигнатора, також відображається за дебетом цього рахунку.

Товари, одержані у межах договорів консигнації, що уповноважують підприємство здійснювати продаж товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари, обліковуються у консигнатора на позабалансовому субрахунку 024 «Товари, прийняті на комісію» [1]. Аналітичний облік товарів, прийнятих на консигнацію, ведеться за видами товарів та консигнаторами. Облік цінностей, які відображено на позабалансовому субрахунку 024, ведеться за цінами, передбаченими в договорах, приймально-передавальних актах тощо.

Після продажу комісійних товарів консигнатор списує їх з позабалансового субрахунку 024. При цьому:

доходи від продажу консигнаційних товарів консигнатор відображає за кредитом субрахунку 702;

суму виручки, отриману за товари, консигнатор відображає ще й за дебетом субрахунку 704 «Вирахування з доходу» (оскільки цю виручку має бути перераховано консигнанту).

Суми надходжень від інших осіб за договором консигнації на користь консигнанта, не визнаються доходами [6].

Платежі за договорами консигнації на користь консигнанта, не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати [7].

Нарахована консигнатором винагорода за послуги, пов'язані з продажем товарів консигнанта, відображається за кредитом субрахунку 703 «Дохід від

реалізації робіт і послуг». Облік собівартості реалізованих за звітний період посередницьких (комісійних) послуг відображається у консигнатора за дебетом субрахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг». Курсові різниці, які виникають у ході здійснення посередницьких операцій у зовнішньоекономічній діяльності знайдуть відображення на відповідних рахунках [1]:

субрахунок 945 «Втрати від операційної курсової різниці»;

субрахунок 714 «Дохід від операційної курсової різниці».

Розглянемо особливості віддзеркалення податку на прибуток при здійсненні вказаних операцій.

Передача товарів на підставі договору консигнації від консигнанта до консигнатора і навпаки не спричиняє змін у складі доходів або витрат сторін такого договору, тому що не передбачають передачі прав власності на такі товари, не вважаються продажем товарів [5].

Платежі платника податку в сумі вартості товару на користь консигнанта, за договорами консигнації, перераховані платником на виконання цих договорів, не включаються до складу витрат [5]. Тобто кошти, отримані від продажу товарів, які консигнатор перераховує власнику товарів, не відображаються у консигнатора у складі витрат.

У власника товарів дохід від реалізації таких активів належить до складу доходів від операційної діяльності. Такий дохід визнається в розмірі договірної (контрактної) вартості, але не менше ніж сума компенсації, отримана в будь-якій формі.

У разі продажу товарів за договором консигнації платником податку — консигнантом датою отримання доходу від такого продажу вважається дата продажу товарів, які належать консигнату, зазначена у звіті консигнатора [5]. У договорі консигнації слід

встановити, що консигнатор зобов'язаний надати консигнанту звіт, та визначити строк, протягом якого цей документ має бути переданим. У договорі слід також чітко визначити склад інформації, яку має містити звіт (зокрема, назву та кількість реалізованих товарів, їх продажну ціну, дату продажу тощо). Це необхідно для того, щоб консигнант мав змогу своєчасно і достовірно відобразити в бухгалтерському та податковому обліку доходи і витрати, пов'язані з реалізацією товарів, переданих на консигнацію.

Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів [5]. Отже, на дату продажу товарів, яка зазначена у звіті консигнатора, консигнант відобразить також і витрати у сумі собівартості реалізованих товарів.

Суму винагороди слід включати до доходів (у консигнатора) і витрат (у консигнанта). Дохід від наданих послуг, у тому числі винагорода належить до складу доходів від операційної діяльності. У консигнатора дохід від надання послуг визнається за датою складання акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог чинного законодавства, який підтверджує надання послуг. Таким чином, сума комісійної винагороди включається до складу доходів консигнатора за датою складання акта, який підтверджує надання послуг за договором консигнації [3].

Винагороди продавцям належать до складу витрат на збут. У свою чергу, витрати на збут включаються до складу інших витрат. Інші витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому їх було здійснено. Суми попередньої (авансової) оплати консигнаційних послуг не включаються до складу витрат консигнанта.

Оскільки операції посередництва в зовнішньоекономічній діяльності пов'язані з розрахунками в іноземній валюті, виникають ще два об'єкти податкового обліку: іноземна валюта і заборгованість в іноземній валюті. Таким чином, додатково з'являється проблема обліку курсових різниць у зв'язку із зміною валютних курсів.

Разом з оплатою вартості товару у рамках таких посередницьких договорів консигнатор несе пов'язані з виконанням доручення витрати, які знаходять віддзеркалення в його податковому обліку. Курсові різниці, що виникають у зв'язку із заборгованістю за такими розрахунками, підлягають включенню у операційні доходи або витрати консигнатора.

Відносно віддзеркалення податку на додану вартість (ПДВ) у рамках використання консигнаційних операцій необхідно відмітити наступне.

Відповідно до умов договору комісія консигнант зобов'язаний сплатити за продаж товарів винагороду на користь консигнатора, тому передача товарів вважається постачанням товарів (незважаючи на те що право власності на такі товари до комісіонера не переходить) [5].

Базою оподаткування для товарів, що передаються або отримуються у межах договорів консигна-

ції, є вартість постачання цих товарів, виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів, але не нижче звичайних цін.

Отже, на дату передачі товарів від консигнанта до консигнатора для наступного продажу (тобто на дату першої події) консигнант має нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ виходячи з договірної (контрактної) вартості цих товарів (тобто з тієї ціни, за якою такі товари продаватиме консигнатор), але не нижче звичайних цін.

Операції по ввезенню товарів - імпорт - є об'єктом для нарахування ПДВ, а платниками податку виступають особи, які ввозять товари на митну територію України. Власником товару є консигнант. Право на податковий кредит має консигнант, що і підтверджується у вантажній митній декларації (ВМД). Отже, пряма сплата консигнантом ПДВ митним органам - найбільш доцільний варіант. Багато підприємств працюють за схемою, що передбачає сплату ПДВ консигнатором, а власник вантажів потім відшкодовує йому понесені витрати. Консигнаторові, який сплачує імпортний ПДВ і нараховує податкове зобов'язання при продажі товару, має сенс отримати компенсацію від консигнанта додаткових витрат, оскільки податкових зобов'язань - два, а податковий кредит - один. Таке відшкодування не буде об'єктом оподаткування.

Далі сформулюємо вказані операції поетапно.

Етап 1. Передача товару нерезидентом-консигнантом резидентові - консигнаторові. При ввезенні консигнатор сплачує імпортний ПДВ (по даті надання ВМД з вказівкою в ній суми податку, яка належить сплаті), у разі, якщо підприємство працює за цією схемою. База оподаткування перераховується в гривні по валютному курсу НБУ, що діяв на кінець операційного дня, який передуює дню, в якому товар уперше підпадає під режим митного контролю згідно з митним законодавством.

Етап 2. Продаж товару консигнатором покупцеві-резидентові. Податкові зобов'язання виникають в загальному порядку за правилом першої події. Консигнатор випишує податкову накладну на ім'я покупця, а покупець, у свою чергу, має право в загальному порядку збільшити податковий кредит.

Відносно податкових наслідків по ПДВ в даному випадку необхідно відмітити що базою нарахування ПДВ для консигнатора фактично є ціна, по якій консигнатор реалізує переданий йому в межах договору консигнації товар. Датою збільшення податкових зобов'язань консигнатора буде дата, відвантаження товарів покупцеві, або дата зарахування засобів від покупця на банківський рахунок консигнатора [5].

Етап 3. Перерахування коштів, отриманих від покупця, консигнантові-нерезиденту. У вказаний момент виникає право консигнатора на податковий кредит.

А саме, виконуються дві умови: перерахування коштів на користь консигнанта і відвантаження товару покупцеві. Податковий кредит збільшується по знішому з двох подій.

Податковий кредит консигнатор може збільшувати на основі належним чином оформлених податкових накладних або вантажних митних декларацій.

Етап 4. Перерахування консигнаційної винагороди. Отримані в межах договорів консигнації з нерезидентом суми винагороди підлягають обкладенню ПДВ по ставці 20%.

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладеному, слід сказати, що використання в зовнішньоекономічній діяльності договорів консигнації може бути дуже ефективним засобом розширення ринків збуту. Консигнатори краще знають і розуміють потреби і тенденції розвитку свого ринку, тому успішніше здійснюють на нім господарську діяльність.

Однією з переваг консигнаційних стосунків є те, що у разі порушення термінів розрахунків Національний Банк України може надати резидентівістороні відміченого договору індивідуальну ліцензію на здійснення разової валютної операції на період, необхідний для здійснення вказаної операції. Відповідно, цей період може перевищувати 90 днів і тоді штрафні санкції, застосовуються не будуть.

Неврегульованість консигнаційних стосунків при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності на законодавчому рівні, безперечно, є негативним моментом. Залишається ще багато проблемних ситуацій в цій області. Серед них необхідно відмітити так зване делькредере (додаткове поручительство консигнатора) і особливості його практичного застосування. Розгляд вказаних проблемних питань планується в подальших публікаціях.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства України від 30.11.99 р. № 291.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р. № 959-XII, із змінами і доповненнями.
3. Занько Б. Бухгалтерський і податковий облік продажів товарів за договором комісії / Б. Занько // «Вісник Міністерства доходів і зборів України» № 21/2011. - с. 42.
4. Основы внешнеэкономических знаний: Словарь-справочник / С.И.Долгов, В.В. Васильев, С.П. Гончарова и др. - М.: Высш. Шк., 1994 - 432с.
5. Податковий кодекс України // ВР України Кодекс Податковий від 02.12.2010 № 2755-VI, із змінами і доповненнями.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства України від 29.11.99 р. № 290, із змінами і доповненнями.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства України від 31.12.99 р. № 318, із змінами і доповненнями.
8. Порядок віднесення операцій резидентів у разі здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності до договорів виробничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного і фінансового лізингу, постачання складних технічних виробів і товарів спеціального призначення, затверджений Постановою КМУ від 30.03.2002 р. № 445, із змінами і доповненнями. (втратив чинність)

9. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 26.05.2009 р. № К-4875/08.

10. Цивільний кодекс України // ВР України Кодекс Податковий від 16.01.2003 р. № 435-IV, із змінами і доповненнями.

References

1. Instrukcija pro zastosovannja Planu rahunkiv buhgalters'kogo obliku aktiviv, kapitalu, zobov'jazan' i gospodars'kih operacij pidpriemstv i organizacij, zatverdzhena nakazom Minfinu Ukraini vid 30.11.99 r. № 291.
2. Zakon Ukraini «Pro zovnishn'oekonomichnu dijal'nist'» vid 16.04.91 r. № 959-XII, iz zminami i dopovnennjami.
3. Zan'ko B. Buhgalters'kij i podatkovij oblik prodazhu tovariv za dogovorom komisii / B. Zan'ko // «Visnik Ministerstva dohodiv i sboriv Ukraini» № 21/2011. - s. 42.
4. Osnovy vneshnejekonomicheskikh znanij: Slovar'spravocchnik / S.I.Dolgov, V.V. Vasil'ev, S.P. Goncharova i dr. - M.: Vyssh. Shk., 1994 - 432s.
5. Podatkovij kodeks Ukraini // VR Ukraini Kodeks Podatkovij vid 02.12.2010 № 2755-VI, iz zminami i dopovnennjami.
6. Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 15 «Dohid», zatverdzhene nakazom Minfinu Ukraini vid 29.11.99 r. № 290, iz zminami i dopovnennjami.
7. Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 16 «Vitrati», zatverdzhene nakazom Minfinu Ukraini vid 31.12.99 r. № 318, iz zminami i dopovnennjami.
8. Porjadok vidnesennja operacij rezidentiv u razi zdijnsennja nimi zovnishn'oekonomichnij dijal'nosti do dogovoriv virobничої кооперації, консигнації, комплексного будівництва, оперативного і фінансового лізингу, постачання складних технічних виробів і товарів спеціального призначення, затверджений Постановою КМУ від 30.03.2002 р. № 445, із змінами і доповненнями. (vtrativ chinnist')
9. Uhvala Vishhogo administrativnogo sudu Ukraini vid 26.05.2009 r. № K-4875/08.
10. Civil'nij kodeks Ukraini // VR Ukraini Kodeks Podatkovij vid 16.01.2003 r. № 435-IV, iz zminami i dopovnennjami.

Рязанова Н.А. К вопросу о практическом применении консигнационных операций во внешнеэкономической деятельности

Проанализировано понятие консигнации и консигнационных операций во внешнеэкономической деятельности с точки зрения действующих нормативных документов, приведены практические схемы реализации консигнационных операций при осуществлении внешнеэкономической деятельности, определены особенности их налогообложения в разрезе налога на прибыль и налога на добавленную стоимость, раскрыты особенности использования посреднических договоров, а именно, договоров консигнации во внешнеэкономической деятельности, выяснены особенности учета консигнационных операций и определения курсовых разниц относительно консигнационных операций во внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, договор, консигнация, учет, консигнационные операции, налогообложение, налог на прибыль, налог на добавленную стоимость.

Ryazanova N.A. To the question about practical application of consignment operations in foreign economic activity

Consignment operations, as one of the more active in all used types of trade mediation in foreign economic activity, have a row of obvious advantages, what and interest is explained exactly to this category of operations. The purpose of contract of consignment is realization of commodity, due to consignant. Herein consignment is alike with a commission, the purpose of which also is a feasance of agreements in relation to property, due to comitent. However consignment, as a rule, differs from a commission after terms, as sent to the long - term collaboration in the field of realization of commodity. The of theoretical aspects of consignment operations are considered. The of concept of consignment and consignment operations is analysed in foreign economic activity from the point of view of operating normative documents, practical charts over of realization of consignment operations are brought during realization of foreign economic activity, the features of their taxation are certain in the cut of income tax and tax value - added, the problem questions of taxation of consignment operations are reasonable, the features of the use of intermediary contracts are exposed, namely, contracts of consignment in foreign economic activity, the features of ac-

count of consignment operations and determination of exchange rate differences are found out in relation to consignment operations in foreign economic activity. The of distinctive features of application in practical activity of contract of consignment are certain.

Keywords: *foreign economic activity, contract, consignment, account, consignment operations, taxation, income tax, tax value-added.*

Рязанова Наталія Олексіївна кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і банківської справи ДЗ «Луганський національний університет ім. Т.Г. Шевченка», м. Луганськ, Україна

Рецензент: Третяк В.В. - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Стаття подана 21.12.2013